

10.6.2019
EOAK 1951/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

OULUN POLIISILAITOS

Tarkastuspöytäkirja

Läsnä EOAK:sta
Esittelijäneuvos Juha Haapamäki
Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää
Oikeusasiamiehensihteeri Juho Martikainen

Läsnä tarkastuskohteesta
Poliisilakimies ---
Rikosylitarkastaja ---
Rikosylikomisario ---
Rikoskomisario ---
Laillisuusvalvontasihteeri ---

1 YLEISTÄ

Tarkastuksen ohjelma käy ilmi oheisesta liitteestä. Tarkastuksen tarkoitus oli saada yleiskuva poliisilaitoksen oikeusyksikön toiminnasta, rikostutkinnan tilanteesta ja salaisen tiedonhankinnan käytöstä. Lisäksi keskusteltiin edellisenä päivänä tehdyistä Raahen ja Haukiputaan poliisivankiloiden tarkastuksista (joista on laadittu erilliset tarkastuspöytäkirjat) sekä poliisilaitoksen ajankohtaisista asioista, erityisesti tilaongelmista.

Ennen tarkastusta tilattiin seuraava etukäteisaineisto:

- 1) rikosilmoitusjäljennökset jutuista, joissa ilmoitus on kirjattu ennen 1.1.2016 ja joissa tutkintaa ei ole keskeytetty eli juttu on aktiivituttu kinnassa (ei ns. pimeitä juttuja eikä niitä, joissa epäilty oli etsintäkuulutettu).
- 2) 20 ensimmäistä helmikuussa 2019 tehtyä päätöstä olla toimittamatta esitutkintaa (Oulun esikäsittely-yksikkö) ja 20 ensimmäistä esitutkinnan keskeyttämispäätöstä (Oulun esikäsittely-yksikkö).
- 3) rikosperusteisista ja poliisilakiperusteisista säilöönotoista (Raahen, Haukipudas) KIP-lomakkeet ajalta 25.1.-27.1.2019.

- 4) kultakin telepakkokeinoja käyttäneeltä tutkinnanjohtajalta (Oulu) kolme ensimmäistä vuonna 2018 tuomioistuimelle esitettyä telepakkokeinovaatimusta (ja käräjäoikeuden päätös, jos se on poliisilaitoksella). Samoin teknisen tarkkailun osalta kultakin tutkinnanjohtajalta (Oulu) vuoden 2018 kaksi ensimmäistä heidän tekemäänsä päätöstä teknisestä tarkkailusta ja kultakin STEKPOV:lta vuoden 2018 kolme ensimmäistä ns. rajoitetun valeoston (PKL 10:35,1 ja PolL 5:36,1; ”Yksinomaan yleisön saataville toimitetusta myyntitarjouksesta...”) päätöstä jos näitä on.
- 5) kymmenen ensimmäistä poliisilaitoksen tekemää kanteluratkaisua vuodelta 2018
- 6) viisi ensimmäistä poliisilaitoksen tekemää päätöstä vahingonkorvausasiassa vuodelta 2018
- 7) viisi ensimmäistä poliisilaitoksen tekemää virkamiesoikeudellista ratkaisua vuodelta 2018
- 8) poliisilaitoksen viimeisin laillisuustarkastussuunnitelma ja –kertomus (Poliisihallitukselle toimitettu)
- 9) poliisilaitoksen viimeisin tulossopimus
- 10) määräys ”Rikosten esikäsittelytoiminnon järjestäminen Oulun poliisilaitoksella”
- 11) Poliisihallituksen tarkastuspöytäkirjan POL-2019-1862 mukaan Haukiputaan poliisivankilan osalta oli poliisilaitoksen oikeusyksikön tarkastuksella havaittu vakavia puutteita. Tämä oikeusyksikön tarkastuspöytäkirja ja lyhyt selvitys, mihin siinä esitetyn johdosta on ryhdytty.

Tarkastus tapahtui Oulun pääpoliisiasemalla Hiukkavaarassa, jonne on sijoitettu johto- ja esikuntatoiminnot, valvonta- ja hälytystoiminta sekä johtokeskus. Muu poliisitoiminta Oulun kaupungissa on hajaantunut Rata-aukiolta muuton jälkeen pääpoliisiaseman lisäksi kolmelle poliisiasemalle. Vapautensa menettäneiden säilytystilat ovat Haukiputaalla n. 25 kilometrin päässä.

1 OIKEUSYKSIKKÖ

Poliisilakimies A --- esitteli oikeusyksikön toimintaa (esitys liitteenä). Hänen lisäksi oikeusyksikössä työskentelee rikosylitarkastaja --- ja laillisuusvalvontasihteeri ---. Resursointi on A:n --- mukaan riittävä. Jatkossa A:n --- työmäärä lisääntyy väliaikaisesti puolen vuoden ajan, kun hän toimii poliisipäällikön 1. sijaisena apulaispoliisipäällikön poissa ollessa.

Laillisuusvalvontasuunnitelma vuodelle 2019 oli varsin laaja. A:n --- mukaan suunnitelmat eivät aina toteudu kaikilta osin, mutta ainakin 80 %:sti. Myös vastuuhenkilöt ja sektorijohtajat tekevät paljon laillisuustarkastuksia, joiden pöytäkirjat toimitetaan oikeusyksikköön. Kuitenkin myös oikeusyksikkö tekee omia tarkastuksiaan, muun muassa salaisen tiedonhankinnan käytöstä ja esimerkiksi vuonna 2018 tarkastettiin kaikki poliisivankilat.

Etukäteen saaduissa kanteluratkaisuissa käsittelyajat olivat varsin kohtuullisia, enintään 3½ kuukautta. A:n --- mukaan tähän päästään yleisemminkin. Myöskään perusteluissa ei ollut erityistä huomautettavaa. Tosin kun saadut selvitykset eivät kaikilta osin olleet aineistossa, ei kovin perusteellinen arviointi ollut mahdollista. Tässä yhteydessä keskusteltiin myös siitä, miten menetellään, kun esimerkiksi kantelukäsittelyn yhteydessä katsotaan, että kantelun kohteena oleva esitutkinta pitäisi aloittaa tai sitä jatkaa. Todettiin, että asiasta on oikeusasiamiehen kansliassa vireillä kantelu (EOAK/1205/2019), jonka yhteydessä käytäntöjä selvitetään valtakunnallisesti.

Vahingonkorvauspäätökset oli samoin käsitelty suhteellisen ripeästi ja perusteltu asianmukaisesti.

Myöskään virkamiesoikeudellisissa ratkaisuissa ei ollut huomauttamista. Todettiin, että syyttämättäjättämispäätös ei aina poista tarvetta asian virkamiesoikeudelliseen arviointiin, minkä lisäksi keskusteltiin kriteereistä virantoimituksesta pidättämiselle.

Lopuksi keskusteltiin siitä, miten poliisilaitokselle saapuvat erilaiset kirjoitukset löytävät oikean käsittelyväylän (palaute-kansalaiskirje-kantelu-poliisirikosasia). Oikeusyksikön edustajat totesivat, että esimerkiksi kirjaamon henkilökuntaa on asiassa ohjeistettu ja sieltä otetaan epäselvissä tapauksissa matalalla kynnyksellä yhteyttä oikeusyksikköön.

3 RIKOSTUTKINTA

Haapamäki ja Martikainen kävivät yhdessä A:n --- ja rikosylikomisario B:n --- kanssa läpi havaintoja etukäteisaineistossa olleista viipyneistä esitutkinnoista ja esitutkintapäätöksistä.

Sinänsä esitutkintojen keston seuranta oli selvityksen mukaan asianmukaisesti järjestetty. A:n --- ja C:n --- mukaan säännöllisetkään rekisteriajot eivät kuitenkaan jostain syystä aina paljasta kaikkia viipyneitä juttuja. Etukäteisaineiston viipyneille jutuille oli osin hyväksyttäviä selityksiä (esim. pitkään etsintäkuulutettuna olleen epäillyn tavoittelu), mutta kaikilta osin ei saatu tyydyttävää selvitystä esitutkinnan kestolle. Näin oli tapauksissa 8600/R/5059/12, 5770/R/45767/15 ja 5770/R/58336/15. Tapauksissa 5770/R/14438/15, 5770/R/37201/15 ja 5770/R/43733/15 esitutkinnan rajoitusesitys oli puolestaan tehty vasta, kun asia oli ollut esitutkinnassa jo useita vuosia – jäi epäselväksi olisiko tämä ratkaisu ollut perusteltua tehdä jo paljon joutuisammin.

B:n --- mukaan juttupaine on suurin Oulussa ja sieltä esikäsitteily-yksikkö onkin siirtänyt juttuja muille poliisiasemille. Vanhaa juttukantaa on saatu purettua projektiluontoisesti vuosi sitten ("Trombi") ja väkivaltatutkinnan osalta viime syksynä. Viimeksi mainitussa tutkinnassa asiat ruuhkautuivat 2015-16, kun muun muassa useita kokeneita lapsijuttuihin erikoistuneita tutkijoita ja tutkinnanjohtaja poistui. Nyt laitokselle on

saatu seitsemän uutta lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkintaan koulutettua tutkijaa ja tutkinnanjohtaja. Juttuvarantoa on käyty syyttäjiä ja myös kahden psykologin kanssa läpi ja tilanne on parantunut.

Talousrikostutkinta on B:n --- mukaan hyvin resursoitu ja viime vuonna tulos esimerkiksi rikoshyödyn takaisin saamisessa oli erittäin hyvä.

Etukäteisaineiston esitutkintapäätökset olivat yleensä kohtuullisen hyvin perusteltuja. Asiassa 5770/R/1674/19 osalta jäi rikosilmoituksen kirjausten perusteella epäselväksi, miten oli katsottu, ettei asiaan vaikuttavaa lisäselvitystä ollut saatavissa. Esitutkinnan toimittamatta jättämistä koskevat päätökset herättivät enemmän kysymyksiä. Ensinnäkin herätti huomiota se, että päätöksenteko esikäsittely-yksikössä oli kestänyt suhteellisen kauan, usein 8-10 kuukautta. Tapauksissa 5770/S/8232/18, 5770/R/19172/18, 5770/R/19275/18, 5770/R/42069/18 ja 5770/R/42082/18 perusteluista ei joko käy ilmi, mihin oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu tai tuon päättelyn hyväksyttävyyttä oli ainakin tarkastuksella käytettävissä olleiden tietojen perusteella epäselvä.

4 SALAINEN TIEDONHANKINTA

Eteläpää, --- ja rikoskomisario --- keskustelivat salaisesta tiedonhankinnasta ja sitä koskeneen etukäteisaineiston herättämistä kysymyksistä. Tältä osin on laadittu erillinen muistio.

5 MUUTA

Etukäteisaineiston KIP-lomakkeiden taso oli kohtuullisen hyvä. Haapamäki kiinnitti oikeusyksikön huomiota yhteydenpitorajoitusten perusteluihin ja siihen, että ilmoitusten (varsinkin vapautensa menettäneen oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittamisen) kirjaaminen oli osin puutteellista.

Poliisilaitoksen edustajat toivat esiin, että tilojen sisäilmaongelmat haittaavat vakavasti laitoksen toimintaa. Poliisilaitos toimi Oulussa aiemmin kokonaisuudessaan Rata-aukiolla, mutta siellä sisäilmaongelmat kärjistyivät 2016-17 peruskorjauksen myötä. Puolet henkilökunnasta joutui oireilun vuoksi työterveyshuollon asiakkaiksi ja muun muassa todettiin 22 astmatapausta. Poliisilaitos katsoi tammikuussa 2017 olevansa pakotettu siirtymään pois Rata-aukion tiloista (vastoin Senaatin kantaa). Sisäilmaongelmille herkistyneiden työntekijöiden tilanne on vaikea ja huomattava osa heistä oireilee uusissakin tiloissa. Valtiokonttori on katsonut, ettei ole näyttöä sairauksien työperäisyydestä.

Todettiin, että eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialla oli tiedossa kihlakunnansyyttäjä Heikki Steniuksen 25.3.2019 tekemä päätös Oulun poliisilaitoksen työsuojeluvaltuutetun tutkintapyyntönsä johdosta. Tuon päätöksen mukaan ei ollut käynyt ilmi, että Oulun poliisilaitoksen johto olisi tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyönyt työsuojeluel-

vollisuuksiaan. Edelleen päätöksessä todetaan, että päinvastoin, hankittu selvitys osoittaa, ettei työnantajan menettely ollut piittaamatonta tai huolimattonta ja että työnantaja on ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä huolehtimiseksi. Koska Stenius katsoi, että asiassa ei ole syytä epäillä rikosta, ei esitutkintaa aloitettu.

Työntekijöiden terveyden lisäksi toimitilaongelmat ja siitä johtuva hajasijoitus heikentävät poliisilaitoksen kykyä suoriutua tehtävistään ja aiheuttavat lisäkustannuksia. Poliisilaitoksen edustajat pitivät tilannetta erittäin vaikeana, varsinkin kun mitään rahoituspäätöstä uusista tiloista ei ole. Näin ollen joudutaan toimimaan osin hyvinkin epätyytyttävissä olosuhteissa useita vuosia, arviolta vähintään viisi vuotta.

6 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle, joka totesi niiden johdosta seuraavaa.

Oikeusasiamiehen mukaan poliisilaitoksen Oulun toimitilojen (mukaan lukien Haukipudas) tilanne on hyvin huolestuttava. Kyse on ensinnäkin työnantajan velvollisuudesta huolehtia työntekijöidensä turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Sen lisäksi tilanne heikentää poliisilaitoksen suoriutumista tehtävistään, mikä vaikuttaa myös perus- ja ihmisoi-keuksien toteutumiseen, joka julkisen vallan olisi turvattava.

Oikeusasiamies piti hyvin ongelmallisena, että poliisilaitos joutuu toimi-maan erilaisten, osin epätyytyttävien ja lyhytaikaisiksikin tarkoitettujen väliaikaisratkaisujen varassa vuosikausia. Hän pitää tärkeänä, että sisäministeriö ja Poliisihallitus pyrkivät mitä pikimmin tekemään ratkai-suja Oulun poliisilaitoksen toimitilojen suhteen. Tässä tarkoituksessa tämä pöytäkirja ja Haukiputaan säilytystilojen tarkastuspöytäkirja lähe-tetään Oulun poliisilaitoksen lisäksi myös sisäministeriölle ja Poliisihal-litukselle. Oikeusasiamies pyytää sisäministeriötä ja Poliisihallitusta il-moittamaan hänelle toimenpiteistään **31.10.2019** mennessä.

Muilta osin oikeusasiamies katsoi, että poliisilaitoksen tulisi erikseen selvittää, mistä syistä edellä kohdassa 3 mainitut kuusi esitutkintaa oli-ivat viipyneet ja antavatko asiat poliisilaitokselle aiheita toimenpiteisiin. Kohdassa 3 mainittujen esitutkinnan keskeyttämisspätöksen ja muiden esitutkintapäätösten osalta poliisilaitos harkinnee, mihin toimenpiteisiin asiat antavat aiheita.

Näiltä osin oikeusasiamies pyytää poliisilaitosta **31.10.2019** mennessä ilmoittamaan toimenpiteistään.

Muutoin etukäteisaineiston herättämät ja muut kysymykset käsiteltiin riittävässä laajuudessa tarkastuksen aikana, eikä tarkastus antanut oi-keusasiamiehelle aiheita muihin toimenpiteisiin.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.